ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση C-26/88 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Η εταιρία Brother International GmbH (στο εξής: Brother) εισήγαγε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, κατά τα έτη 1984 και 1985, ηλεκτρονικές γραφομηχανές προελεύσεως Ταϊβάν, τις οποίες δήλωσε ως εμπορεύματα καταγωγής Ταϊβάν ενόψει της τοποθετήσεώς τους σε ανοικτή, ιδιωτική αποθήκη διαμετακομίσεως, από δε τις αρχές του 1985 ενόψει της θέσεώς τους σε ελεύθερη κυκλοφορία.

Η διαδικασία αντιντάμπινγκ που απέβλεπε στις εισαγωγές ηλεκτρονικών γραφομηχανών καταγωγής Ταϊβάν, κινηθείσα τον Δεκέμβριο του 1985 από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ C 338, σ. 7), τερματίστηκε με απόφαση της Επιτροπής της 23ης Μαΐου 1986 (ΕΕ L 140, σ. 52). Οι αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως αυτής αναφέρουν ιδίως «ότι οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν στην Ταϊβάν δεν επαρκούσαν για να αποδώσουν στα προϊόντα καταγωγή Ταϊβάν κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 802/68 του Συμβουλίου».

Οι εταιρίες Brother Industries Ltd, Nagoya, Taiwan Brother Industries Ltd και Brother International Europe Ltd άσκησαν κατά της αποφάσεως αυτής προσφυγή ακυρώσεως, η οποία απερρίφθη ως απαράδεκτη με Διάταξη του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 1987 (υπόθεση 229/86, Συλλογή 1987, σ. 3757).

Ο έλεγχος που πραγματοποιήθηκε από τις γερμανικές αρχές στην Brother, τον Σεπτέμβριο του 1986, τις οδήγησε στο συμπέρασμα ότι οι εισαχθείσες από την Brother ηλεκτρονικές γραφομηχανές προελεύσεως Ταϊβάν έπρεπε να θεωρηθούν ως εμπορεύματα καταγωγής Ιαπωνίας και ότι, συνεπώς, ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1698/85 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1985, (ΕΕ L 163, σ. 1), που έχει θεσπίσει την επιβολή οριστικού δασμού αντιντάμπινγκ επί των ηλεκτρονικών γραφομηχανών καταγωγής Ιαπωνίας. Εν συνεχεία, το Hauptzollamt Gießen ζήτησε αναδρομικά από την Brother, με απόφαση για εκ των υστέρων είσπραξη, της 12ης Μαΐου 1987, δασμό αντιντάμπινγκ συνολικού ποσού 3 210 277,83 γερμανικών μάρκων (DM). Η Brother άσκησε ένσταση κατά της αποφάσεως αυτής, για το λόγο ότι υπήρχε ήδη στην Ταϊβάν ένα πλήρως εξοπλισμένο εργοστάσιο, στο οποίο συναρμολογούνταν τα μεμονωμένα εξαρτήματα που κατασκευάζονταν στην Ιαπωνία και, επομένως, οι εν λόγω γραφομηχανές έπρεπε να θεωρηθούν ως εμπορεύματα καταγωγής Ταϊβάν. Η Brother υπέβαλε ταυτοχρόνως αίτηση, ζητώντας την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως για την εκ των υστέρων είσπραξη. Επειδή το Hauptzollamt Gießen απέρριψε την εν λόγω αίτηση, η Brother απευθύνεται τώρα στο Hessisches Finanzgericht, ζητώντας από αυτό την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως για την εκ των υστέρων είσπραξη και, ενδεχομένως, την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως.

Το παραπέμπον δικαστήριο κρίνει ότι η απόφασή του εξαρτάται από την ερμηνεία των άρθρων 5 και 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68, βάσει των οποίων πρέπει να προσδιορίσει την καταγωγή των εν λόγω εμπορευ-

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

μάτων. Σχετικά διατυπώνει τις αμφιβολίες του ως προς το εάν η συναρμολόγηση και μόνο εντός των « εργοστασίων-κατσαβίδι » μπορεί να αποτελεί συστατικό στοιχείο της καταγωγής, αυτό δε ιδίως οσάκις — όπως στη διαφορά της κύριας δίκης — όλα τα στοιχεία έχουν παραδοθεί και έχουν απλώς συγκεντρωθεί ή αν είναι επίσης αναγκαία μία ιδιαίτερη διανοητική εργασία. Εξάλλου, πρέπει να διευκρινιστεί, ενδεχομένως, αν η χρησιμοποίηση υφιστάμενης παραγωγικής ικανότητας και η μεταβολή κατευθύνσεως των εμπορικών ρευμάτων δικαιολογούν την εικασία περί καταστρατηγήσεως των εφαρμοστέων διατάξεων κατά την έννοια του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68. Συνεπώς, το Hessisches Finanzgericht, με Διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 1987, που πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Ιανουαρίου 1988, υπέβαλε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« Πρέπει το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 20), να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι και η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων και εισαχθέντων μεμονωμένων εξαρτημάτων που καταλήγει στη δημιουργία ενός νέου προϊόντος, θεωρούμενη ως η τελευταία ουσιώδης μεταποίηση και οικονομικώς δικαιολογημένη κατεργασία, ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής ή απαιτείται επιπλέον, εκτός από τη συναρμολόγηση, μία ξεχωριστή διανοητική εργασία, ώστε η συναρμολόγηση να ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής;

Σε περίπτωση που η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων μεμονωμένων εξαρτημάτων ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68, πρέπει το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ήδη η μεταβολή της κατευθύνσεως των εξαγωγών, με τη χρησιμοποίηση ήδη υπαρχουσών εγκαταστάσεων παραγωγής, δικαιολογεί αυτή και μόνο την εικασία ότι η μεταβολή κατευθύνσεως αποσκοπεί στην καταστρατήγηση των εφαρμοστέων διατάξεων (περί δασμών αντιντάμπινγκ); »

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν: η Brother, εκπροσωπούμενη από τον G. Laule, δικηγόρο· η κυβέρνηση της Γαλλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από την E. Belliard και τον C. Chavance· η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. J. Heinemann· και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο J. Sack, επικουρούμενο από τον R. Wagner, γερμανό δικαστή τεθέντα στη διάθεση της Επιτροπής στο πλαίσιο των ανταλλαγών των εθνικών υπαλλήλων.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων και να αναθέσει την εκδίκαση της υποθέσεως στο πέμπτο τμήμα, σύμφωνα με το άρθρο 95, παράγραφος 1, του κανονισμού διαδικασίας.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

1. *Επί της ερμηνείας του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68*

α) Η *Brother* θεωρεί ότι η συναρμολόγηση ηλεκτρονικών γραφομηχανών συνιστά μία κλασική πράξη μεταποιήσεως κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68, καθόσον συνίσταται στη συναρμολόγηση μεγάλου αριθμού τεμαχίων για τον σχηματισμό ενός νέου συμφυούς συνόλου. Η εισαγωγή κριτηρίων περί καταγωγής που βαίνουν

πέραν του γράμματος του άρθρου 5, όπως η απαίτηση ιδίας διανοητικής ή δημιουργικής εργασίας, αποκλείεται. Επομένως, το μόνο αποφασιστικό κριτήριο είναι αυτό κατά το οποίο η χώρα καταγωγής είναι εκείνη στην οποία έγινε η τελευταία ουσιώδης, οικονομικώς δικαιολογημένη κατεργασία που πραγματοποιήθηκε σε επιχείρηση εξοπλισμένη προς το σκοπό αυτό και που κατέληξε στην κατασκευή ενός νέου προϊόντος ή ενός προϊόντος αντιπροσωπεύοντος σημαντικό στάδιο παραγωγής.

Από τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις στις υποθέσεις 114/78, Yoshida κατά IHK Kassel, Rec. 1979, σ. 151, και 49/76, Gesellschaft für Überseehandel κατά Handelskammer Hamburg, Rec. 1977, σ. 41) προκύπτει ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 5 πρέπει να γίνουν αντιληπτές ως προϋποθέσεις τεχνικού χαρακτήρα. Πρόκειται κυρίως για την επίτευξη συγκρίσεως μεταξύ του νέου προϊόντος και του βασικού προϊόντος, πρέπει δε να θεωρηθούν ότι προσδίδουν ιδιαίτερη καταγωγή μόνο οι μεταποιήσεις ή κατεργασίες που δικαιολογούν, λόγω της χρησιμοποιήσεως εργατικού δυναμικού, κεφαλαίου και πόρων της χώρας μεταποιήσεως, την υπαγωγή των δεδομένων εμπορευμάτων στην οικονομία της εν λόγω χώρας. Το κριτήριο της τελευταίας οικονομικώς δικαιολογημένης μεταποιήσεως ή κατεργασίας έχει, αντιθέτως, δευτερεύουσα σημασία και θεωρείται κανονικά ότι συντρέχει οσάκις πρόκειται για την παραγωγή επιχειρήσεως οργανωμένης προκειμένου να πραγματοποιεί κέρδη, ως προς την οποία πρέπει να εικάζεται ότι ενεργεί κατά τρόπο οικονομικώς δικαιολογημένο.

Κατά την Brother, τόσο η Επιτροπή όσο και η επιτροπή της καταγωγής εφαρμόζουν, εξάλλου, για την εκτίμηση των πράξεων συναρμολογήσεως ενόψει του άρθρου 5 αποκλειστικώς τεχνικά κριτήρια. Μόνο στο πλαίσιο κανονισμού κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 μπορεί να γίνει επίκληση περισσότερο οικονομικών κριτηρίων αλλά όχι κριτηρίων κατά τα οποία μία συναρμολόγηση εκτιμάται σύμφωνα με τη διανοητική ή δημιουργική της αξία. Το ίδιο συμβαίνει όσον αφορά το κριτήριο της ουσιαστικής κατεργασίας, το οποίο πρέπει επίσης να εκτιμάται αποκλειστικώς βάσει κριτηρίων τεχνικού χαρακτήρα. Δυνάμει του κανόνα περί καταγωγής που διατυπώνεται στο άρθρο 5, η καταγωγή πρέπει, επίσης από την άποψη αυτή, να εκτιμάται κυρίως σύμφωνα με τα τεχνικά δεδομένα της διαδικασίας μεταποιήσεως ή κατεργασίας του τόπου όπου η καταγωγή πρέπει να καθορίζεται. Αντιθέτως, η απαίτηση ιδιαίτερης διανοητικής ή δημιουργικής πράξεως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας παραγωγής διά συναρμολογήσεως δεν έχει κανένα έρεισμα στο γράμμα του άρθρου 5. Εξάλλου, η ερμηνεία υπό την έννοια αυτή δεν συμβιβάζεται με τις αρχές της ασφάλειας του δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, διότι ένα τόσο αβέβαιο κριτήριο καθιστά δυνατή την αυθαίρετη εφαρμογή των κανόνων περί καταγωγής σε ιδιαίτερες διαδικασίες παραγωγής.

β) Κατά τη *γαλλική* και την *ολλανδική κυβέρνηση*, η απλή συναρμολόγηση ηλεκτρονικών γραφομηχανών βάσει προκατασκευασμένων εξαρτημάτων εισαγωγής δεν μπορεί να θεωρηθεί καθαυτή ως η τελευταία μεταποίηση ή ουσιαστική οικονομικώς δικαιολογημένη κατεργασία προσδίδουσα ιδιαίτερη καταγωγή κατά την έννοια του άρθρου 5.

Η ολλανδική κυβέρνηση προσθέτει ότι το γεγονός ότι η συναρμολόγηση συνοδεύεται από ιδιαίτερη διανοητική εργασία δεν είναι καθοριστικό αλλά πρέπει να εκτιμηθεί λαμβάνοντας υπόψη εάν η εν λόγω εργασία επιφέρει σημαντική ποιοτική μεταβολή των χαρακτηριστικών του εν λόγω προϊόντος και αν τα έξοδα που συνδέονται με αυτό συνιστούν σημαντικό μέρος της συνολικής τιμής

κόστους του προϊόντος. Σε περιπτώσεις όπως η προκείμενη μπορεί να γίνει λόγος για τελευταία ουσιαστική μεταποίηση ή κατεργασία μόνο αν η συναρμολόγηση βαίνει πέραν της απλής συναρμολογήσεως των συστατικών προϊόντων σύμφωνα με δεδομένο σχήμα, αν ένα εύλογο μέρος των ουσιαστικών συστατικών κατάγονται από τη χώρα στην οποία πραγματοποιήθηκε η συναρμολόγηση και αν από όλες τις πράξεις κατεργασίας ή μεταποιήσεως προκύπτει μία εύλογη προστιθέμενη αξία που δικαιολογεί τη σχετική οικονομική αξία. Σχετικά, η ολλανδική κυβέρνηση παραπέμπει στη σύμβαση του Kyoto για την απλούστευση και εναρμόνιση των τελωνειακών καθεστώτων και ιδίως στο παράρτημά της Δ 1 περί των κανόνων καταγωγής, κατά την οποία οι απλές εργασίες συναρμολογήσεως δεν συνιστούν ουσιώδη μεταποίηση ή κατεργασία (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/004, σ. 7).

γ) Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι η συναρμολόγηση καθαυτή δεν αποτελεί μεταποίηση ή κατεργασία καθοριστική της καταγωγής, διότι σ' αυτήν δεν οφείλεται κανένα ειδικό ποιοτικό χαρακτηριστικό που να μη απαντάται ήδη στα εξαρτήματα. Η ερμηνεία αυτή ανταποκρίνεται επίσης στον γενικό κανόνα για την ερμηνεία της ονοματολογίας του κοινού δασμολογίου αριθ. 2α), κατά την οποία μία δασμολογική κλάση που καλύπτει ένα τελικό προϊόν καλύπτει επίσης το εν λόγω προϊόν ακόμη και ατελές.

Μόνο οι συναρμολογήσεις που απαιτούν σημαντικές τεχνικές πράξεις ή πολλές ώρες εργασίας μπορούν να αποτελέσουν ουσιώδη μεταποίηση ή κατεργασία κατά την έννοια του άρθρου 5 και, στην περίπτωση αυτή, πρέπει να εφαρμοστούν δύο κριτήρια στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, δηλαδή η παρεχομένη εργασία και οι δαπάνες σε υλικό, αφενός, και η πραγματοποιηθείσα προστιθεμένη αξία, αφετέρου. Επομένως, η συναρμολόγηση μπορεί να είναι προσδιοριστική της καταγωγής οσάκις αποβαίνει στην πράξη τόσο δαπανηρά όσο και η παραγωγή των άλλων εξαρτημάτων σε άλλη χώρα από αυτήν της συναρμολογήσεως ή ακόμη οσάκις η σπουδαιότητα αυτής της τελευταίας δεν είναι αισθητά μικρότερη από αυτή των άλλων πράξεων κατασκευής. Μία διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 5 θα απέκδυε κάθε νοήματος τον καθιερωθέντα σύνδεσμο μεταξύ των μέτρων εμπορικής πολιτικής και της καταγωγής.

Σημαντικά στοιχεία για την εκτίμηση της απαιτουμένης δημιουργίας προστιθεμένης αξίας μπορούν να συναχθούν από τους κανονισμούς (ΕΟΚ) 2632/70 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 1970 (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 115) και 861/71 της Επιτροπής, της 27ης Απριλίου 1971 (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 121), κατά τους οποίους, για τη συναρμολόγηση των συσκευών δεκτών ραδιοφωνίας και τηλεοράσεως καθώς και των μαγνητοφώνων βάσει προκατασκευασμένων εξαρτημάτων, είναι αναγκαία προστιθεμένη αξία ίση με το 45 % της τιμολογιακής τιμής εκ του εργοστασίου σε κάθε περίπτωση, προκειμένου η εν λόγω συναρμολόγηση να ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής.

Η Επιτροπή προτείνει να δοθεί ως απάντηση στο πρώτο ερώτημα ότι η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων εξαρτημάτων μιας μηχανής δεν πρέπει να θεωρείται ως ουσιώδης μεταποίηση ή κατεργασία κατά την έννοια του άρθρου 5, οσάκις η εν λόγω πράξη παραγωγής, θεωρουμένη υπό το πρίσμα της παρασχεθείσας εργασίας και των δαπανών σε υλικό, αφενός, και της προστιθεμένης αξίας, αφετέρου, είναι σαφώς λιγότερο σημαντική από τις άλλες μεταποιήσεις ή κατεργασίες που πραγματοποιήθηκαν σε άλλη ή άλλες χώρες.

2. *Επί της ερμηνείας του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68*

α) Κατά την *Brother*, η μεταβολή της κατευθύνσεως του ρεύματος των εξαγωγών με τη χρησιμοποίηση της ήδη υφισταμένης παραγω-

γικής ικανότητας δεν δικαιολογεί καθαυτή την εικασία περί καταστρατηγήσεως των εφαρμοστέων διατάξεων κατά την έννοια του άρθρου 6. Δεδομένου ότι η διεθνής οικονομία βασίζεται ολοένα περισσότερο στον καταμερισμό της εργασίας, αυτό το είδος πρακτικής, προκειμένου ακριβώς για πολυεθνικούς ομίλους επιχειρήσεων, μπορεί να εξηγηθεί πολλαπλώς, για παράδειγμα, λόγω της επιθυμίας βελτιώσεως της χρησιμοποιήσεως της παραγωγικής ικανότητας ή ελαττώσεως των εξόδων παραγωγής ή ακόμη λόγω αντιδράσεως σε ορισμένα δεδομένα του δημοσίου διοικητικού πλαισίου. Σε περίπτωση συγκεντρώσεως πολλών παραγόντων του είδους αυτού, οι προϋποθέσεις του άρθρου 6 δεν θα συντρέξουν διότι το εν λόγω άρθρο απαιτεί τα διαπιστωθέντα πραγματικά περιστατικά να δικαιολογούν την εικασία ότι η επιχείρηση έχει ως *μόνο* σκοπό την καταστρατήγηση των εφαρμοστέων διατάξεων. Τέλος, η διάταξη αυτή, ως εισάγουσα εξαίρεση, πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς.

β) Η *γαλλική κυβέρνηση* ισχυρίζεται, κυρίως, ότι πρέπει να συναχθεί ότι πραγματοποιείται καταστρατήγηση των εφαρμοστέων διατάξεων κατά την έννοια του άρθρου 6 οσάκις υφίσταται σε έντονο βαθμό η εικασία ότι η συναρμολόγηση πραγματοποιήθηκε σε επιχείρηση χωρίς ειδικό εξοπλισμό για την κατασκευή του εν λόγω προϊόντος και οι αντίστοιχες εμπορικές στατιστικές αποκαλύπτουν σημαντική αύξηση των εισαγωγών του εν λόγω προϊόντος, αυτό δε εις βάρος των εισαγωγών των προϊόντων που συνήθως κατασκευάζονται στην προβλεπόμενη επιχείρηση.

γ) Η *Επιτροπή* δηλώνει ότι τάσσεται υπέρ μιας στενής ερμηνείας του άρθρου 6, κατά την οποία ο σκοπός της καταστρατηγήσεως των διατάξεων δεν πρέπει να είναι ένα κίνητρο μεταξύ άλλων αλλά το αποκλειστικό κίνητρο για τη μεταποίηση ή κατεργασία σε μία άλλη χώρα.

M. Zuleeg
εισηγητής δικαστής